

MIN RAPPORT
PILAR 3 17

SPAREBANKEN MØRE

Innledning til Pilar 3

Denne rapporten inneholder informasjon om risikostyring, risikomåling og kapitaldekning i henhold til kravene i kapitalkravsforordningene kapittel 45 og 46 som omhandler Pilar 3 rapporteringen. Rapporten oppdateres årlig, mens deler av vedlegget oppdateres halvårlig eller kvartalsvis. Se nærmere informasjon om oppdateringsfrekvens i vedlegget.

Metodene som anvendes for beregning av kapitalkrav for kredittrisiko, markedsrisiko, motpartsrisiko og operasjonell risiko er beskrevet. Videre inneholder rapporten informasjon om bankens interne måling, rapportering og styring av risiko. Metodene for beregning av økonomisk kapital og bruken av denne i bankens styring er beskrevet. Økonomisk kapital tallfestes også for andre typer risiko enn de som dekkes av kapitalkravene.

For supplerende opplysninger om finansiell stilling og utvikling henvises det til års- og kvartalsrapporter som gir ytterligere informasjon om risikoforhold for Sparebanken Møre. Alle tall i tabeller og figurer er oppgitt samlet for konsernet og i millioner kroner, hvis ikke annet er angitt.

Oppsummering

I tabellen under presenteres utvikling i viktige regulatoriske nøkkeltall.

KM1 - Oppsummering

	201712	201709	201706	201703	201612
Tilgjengelig kapital					
Ren kjernekapital	5 185	4 897	4 894	4 975	4 830
Kjernekapital	5 788	5 835	5 832	5 734	5 629
Ansvarlig kapital	6 318	6 537	6 534	6 236	6 132
Risikovektede eiendeler					
Risikovektede eiendeler	34 372	35 226	35 251	33 885	33 008
Kapitaldekning					
Ren kjernekapital (%)	15,0	13,9	13,9	14,7	14,6
Kjernekapitaldekning (%)	16,8	16,6	16,5	16,9	17,1
Kapitaldekning (%)	18,4	18,6	18,5	18,4	18,6
Bufferkrav					
Bevaringsbuffer (%)	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5
Motsyklisk bufferkrav (%)	2,0	1,5	1,5	1,5	1,5
Systemrisikobuffer (%)	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0
Samlede bufferkrav (%)	7,5	7,0	7,0	7,0	7,0
Tilgjengelig ren kjernekapital etter bufferkrav (%)	3,1	2,4	2,4	3,2	3,1
Basel III Uvektet kjernekapital					
Totalt ekponeringsbeløp	70 514	70 569	69 900	67 273	65 915
Basel III Uvektet kjernekapital (%)	8,2	8,3	8,3	8,5	8,5
Liquidity Coverage Ratio					
Likvide Eiendeler	6 200	6 213	6 026	5 742	5 290
Netto utgående kontantstrøm	3 910	5 563	4 570	5 780	5 826
LCR (%)	159	112	132	99	91
Net Stable Funding Ratio					
Tilgjengelig stabil finansiering	53 193	52 023	52 290	48 071	47 411
Nødvendig stabil finansiering	48 800	47 419	47 568	45 600	45 272
NSFR (%)	109	110	110	105	105

Formål med risiko- og kapitalstyring

Overordnet formål med risikostyring og kontroll er å sikre at man oppnår de fastsatte mål, sikre effektiv drift, håndtering av risikoer som kan hindre oppnåelse av forretningsmessige mål, sikre intern og ekstern rapportering av høy kvalitet, og sikre at konsernet opererer i samsvar med relevante lover, regler og interne retningslinjer. Å ta risiko er et grunnleggende trekk ved å drive bankvirksomhet, og risikostyring er således et sentralt område i den daglige driften og i styrets løpende fokus.

Overordnet eksponering og risikotoleranse

Sparebanken Møre eksponeres for flere ulike typer risikoer. De viktigste risikogrupperne er:

- **Kredittrisiko:** Konsernets største risikoområde. Kredittrisiko defineres som risiko for tap knyttet til at kunder eller andre motparter ikke kan gjøre opp for seg til avtalt tid og i henhold til skrevne avtaler, og at mottatte sikkerheter ikke dekker utestående krav. Inkludert i dette risikoområdet er også motpartsrisiko og konsentrasjonsrisiko
- **Markedsrisiko:** Risiko for tap i markedsverdier knyttet til porteføljer av finansielle instrumenter som følge av svingninger i aksjekurser, valutakurser og renter
- **Likviditetsrisiko:** Risiko for at konsernet ikke klarer å oppfylle sine forpliktelser og/eller finansiere økninger i eiendelene uten at det oppstår vesentlige ekstraomkostninger i form av prisfall på eiendeler som må realiseres, eller i form av ekstra dyr finansiering. Nivået på institusjonens kapital vil være en sentral forutsetning for å kunne tiltrekke seg nødvendig finansiering til enhver tid
- **Operasjonell risiko:** Risiko for tap som skyldes utilstrekkelige eller sviktende interne prosesser, svikt hos mennesker og i systemer eller eksterne hendelser
- **Strategisk risiko:** Risiko for uventede tap eller sviktende inntjening i forhold til prognoser for vekstambisjoner, inntreden i nye markeder eller oppkjøp. I Sparebanken Møre er denne risiko gruppert i fire hovedgrupper: strategiutvikling, strategisk vekst, produktlønsomhet og datterselskap.
- **Forretningsrisiko:** Risiko for uventede inntektssvingninger som har andre årsaker enn kredittrisiko, markedsrisiko eller operasjonell risiko. Bankens inntjening skal være et produkt av kunderelaterte aktiviteter, ikke finansiell risikotaking. Ved vesentlige endringer i, eller etablering av nye, produkter eller forretningsområder skal det foreligge en vurdering av konsekvens for konsernets og de berørte selskapers risiko før iverksettelse.
- **Omdømmerisiko:** Kritiske suksessfaktorer for å bevare et godt omdømme vurderes å være kompetente medarbeidere, korrekte holdninger og handlemåter, god intern og ekstern kommunikasjon, og velfungerende målemetoder. Banken gjennomfører egne målinger av kundetilfredshet, i tillegg til å være inkludert i regionale omdømmemålinger.
- **Systemrisiko:** Systemrisiko vil kunne beskrives som smitteeffekter til og fra egen bank ved finansiell uro. Systemrisiko relatert til Sparebanken Møre henger tett sammen med de øvrige risikoområdene, spesielt likviditetsrisiko, kredittrisiko, motpartsrisiko og operasjonell risiko.

Sparebanken Møre forsøker å ta hensyn til samspillet mellom de ulike risikoområdene ved fastsettelse av risikotoleranse for de ulike risikoområdene. Overordnet er det de interne forhold, rammebetingelser, kundegrunnlag mv. i konsernet som danner grunnlag for hvilken overordnet risikoeksponering man ønsker å legge til grunn.

Overordnet risikotoleranse

Basert på evaluering av risikoprofil, styring og kontroll legger Sparebanken Møre følgende overordnet risikotoleranse til grunn for de ulike risikoområdene:

- Kredittrisiko: Det aksepteres moderat risiko
- Markedsrisiko: Det aksepteres lav risiko
- Likviditetsrisiko: Det aksepteres moderat risiko
- Operasjonell risiko: Det aksepteres lav til moderat risiko

Konsernets risiko tallfestes blant annet gjennom beregninger av forventet tap og behov for økonomisk kapital for å kunne dekke uventede tap. Det beregnes forventet tap og økonomisk kapital for alle hovedgrupper av risiko, og for ulike forretningsområder i konsernet. Forventet tap beskriver det beløpet man statistisk sett må forvente å tape i løpet av en periode på 12 måneder. Økonomisk kapital beskriver hvor mye kapital konsernet mener er nødvendig for å dekke den faktiske risikoen konsernet har pådratt seg. Det er lagt til grunn statistiske metoder for beregning av økonomisk kapital.

Organisering og ansvar

Risikostyringsprosessen er fundert på bankens og konsernets bedriftskultur. Denne inkluderer ledelsesfilosofi, lederstil og menneskene i organisasjonen. De ansattes integritet, verdigrunnlag og etiske holdninger er fundamentale elementer i en velfungerende bedriftskultur. Velutviklede kontroll- og styringstiltak kan ikke kompensere for en dårlig bedriftskultur. Med bakgrunn i dette har Sparebanken Møre etablert klare etiske retningslinjer og et tydelig verdigrunnlag som er godt kommunisert i hele organisasjonen. Sparebanken Møre legger vekt på uavhengighet i risikostyringen. Ansvar for, og gjennomføringen av risikostyring og kontroll er derfor delt mellom styret, ledelsen og ulike forretningsenheter/operative ledere.

Sparebanken Møre gjennomførte en omorganisering i 2018 som medførte at bankens uavhengige risikostyrings- og kontrollenheter ble samlet i en seksjon, Seksjon Risikostyring og Compliance.

Styret

Styret i Sparebanken Møre har det overordnede ansvaret for å påse at banken og konsernet har en kapitaldekning som er tilstrekkelig ut fra ønsket risiko og konsernets virksomhet, samt sørge for at Sparebanken Møre er tilstrekkelig kapitalisert ut fra regulatoriske krav. Styret skal videre påse at risikostyringen og internkontrollen er god og systematisk, og at dette er etablert i samsvar med lover og forskrifter, vedtekter, pålegg, eksterne og interne retningslinjer. Styret fastsetter videre prinsippene og retningslinjene for risikostyring og internkontroll for de ulike aktivitetsnivåene, og reviderer og vedtar jevnlig, og minst årlig, ulike strategier og retningslinjer for risikostyringen.

Revisjons- og risikoutvalget

Revisjons- og risikoutvalget velges av og blant styrets medlemmer. Utvalgene er underutvalg av styret, hvis formål er å foreta mer grundige vurderinger av utpekte saksområder og rapportere resultatet til styret. Revisjons- og risikoutvalget skal se til at institusjonen har en uavhengig og effektiv ekstern og intern revisjon og en tilfredsstillende regnskapsrapportering og risikohåndtering i samsvar med lover og forskrifter.

Administrerende direktør

Administrerende direktør har ansvar for at det er etablert en forsvarlig risikostyring og internkontroll på basis av vurderinger, prinsippfastsettelse og retningslinjer fastsatt av styret. Administrerende direktør er ansvarlig for at det etableres et godt kontrollmiljø på alle nivå i banken, og skal gjennomføre en løpende oppfølging av endringer i bankens risikoer, og påse at disse er forsvarlig ivarettatt i samsvar med styrets retningslinjer. Administrerende direktør skal sørge for at bankens risikostyring og internkontroll er dokumentert i henhold til gjeldende lover, regler, forskrifter og vedtekter, og skal minst én gang i året utarbeide en samlet vurdering av risikosituasjonen, som skal forelegges styret til behandling.

Avdeling risikostyring

Avdeling risikostyring har ansvar for å utarbeide systemer, retningslinjer og prosedyrer for å identifisere, måle, rapportere og følge opp bankens viktigste iboende risikoer. Avdelingen er uavhengig av operativ virksomhet og har ansvaret for å sørge for at Sparebanken Møres totale risikoeksponering blir rapportert til administrerende direktør og styret, herunder resultater av gjennomførte stresstester. Videre har avdelingen det koordinerende hovedansvaret for konsernets IRB-system. Funksjonen er en sentral premissleverandør og rådgiver i strategiprosessen knyttet til risikovurderinger, risikotoleranse og operasjonalisering av bankens overordnede mål med hensyn til risikoer. Avdelingen har også ansvar for å lede årlig ICAAP-arbeid, og for å koordinere årlig internkontrollbekreftelser fra de operative lederne. Avdelingen inngår i Seksjon Risikostyring og Compliance som rapporterer direkte til administrerende direktør.

Compliance-ansvarlig

I henhold til krav i finansforetaksloven og verdipapirforskriften har Sparebanken Møre en compliance-funksjon som er uavhengig av operativ drift. Sparebanken Møres styre vedtar årlig egen complianceinstruks, og det utarbeides en årlig arbeids- og handlingsplan for funksjonen. Compliance-ansvarlig rapporterer direkte til Sparebanken Møres administrerende direktør, men er organisatorisk underlagt leder for Seksjon Risikostyring og Compliance.

Avdeling økonomi

Avdeling økonomi har ansvaret for konsernets samlede økonomistyring/-rapportering, og inngår i Seksjon Økonomi, Regnskap og Eiendom.

Operative ledere

Sparebanken Møres operative ledere på vesentlige virksomhetsområder skal aktivt engasjere seg i prosessen rundt vurderingen av om etablert risikostyring og internkontroll blir gjennomført som forutsatt. Det legges til grunn at ledere på alle plan i organisasjonen overvåker vedtatte kontrolltiltak innenfor sitt ansvarsområde.

Administrerende direktør sin Kredittkomité

Administrerende direktør sin kredittkomité behandler større engasjement og saker av spesiell karakter, og skal avgi en uavhengig innstilling til administrerende direktør. Kredittkomiteen legger særskilt vekt på å avdekke risiko i tilknytning til den enkelte søknad og gjennomfører en egen vurdering av kredittrisiko. I tillegg til dette vurderes om det enkelte engasjement er i henhold til konsernets kredittrisikostrategi, kredittpolitikk, bevilgningsreglement og kredittbehandlingsrutiner.

Internrevisor

Internrevisor er en overvåkningsinstitusjon som, uavhengig av administrasjonen for øvrig, foretar systematiske risikovurderinger, kontroller og undersøkelser av Sparebanken Møres internkontroll for å vurdere om den virker hensiktsmessig og betryggende. Bankens styre godkjenner internrevisjonens ressurser og årsplaner. Internrevisor skal også diskutere plan og omfang av revisjonsarbeidet med revisjons- og risikoutvalget.

Styring og kontroll

Sparebanken Møre har fokus på korrekt, fullstendig og tidsriktig rapportering av risiko- og kapitalforhold. Med bakgrunn i dette er det etablert flere ulike periodiske rapporteringer som er rettet mot bankens ledergruppe og styret, samt rapporteringer som er rettet ut mot de enkelte segmenter og avdelinger, herunder også mot kundeansvarlige. De mest vesentlige rapporteringene som utarbeides gjennom året angis nedenfor:

ICAAP

ICAAP gjennomføres og rapporteres minst årlig. Styret tar aktivt del i gjennomgangen og etablerer eierskap til prosessen, blant annet gjennom ICAAPs sentrale rolle i langsiktig strategisk plan. Det er utarbeidet egne retningslinjer for arbeidet med ICAAP i Sparebanken Møre. ICAAP gjennomgås i bankens ledergruppe, revisjons- og risikoutvalget og i styret.

Balansert Målstyringsrapport (BMS)

Balansert Målstyringsrapport (BMS) utarbeides hver måned og synliggjør status og utvikling på de viktigste faktorene for Sparebanken Møres måloppnåelse. Rapporten oversendes til banksjefene og bankens ledergruppe, og er en integrert del av den økonomiske rapporteringen til styret.

Risikorapport

Avdeling risikostyring utarbeider en risikorapport månedlig. Denne er et sentralt element i Sparebanken Møres løpende uavhengige oppfølging av risikobildet. Risikorapport etter påfølgende kvartalsslutt er også utvidet med utfyllende kommentarer fra ulike fagmiljø i konsernet. Rapporten behandles i bankens ledergruppe, revisjons- og risikoutvalg og i styret.

Internkontrollrapportering

Internkontrollrapportering utarbeides årlig. I denne gjennomføres det en vurdering av om internkontrollen er tilstrekkelig i forhold til risikotoleransen som omfatter vurdering og kommentarer til eget arbeid med internkontrollen, gjennomgang av alle viktige risikoområder, vurdering av egen etterlevelse av eksternt og internt regelverk, samt foreslåtte og planlagte forbedringstiltak. Internkontrollrapporteringen behandles i bankens ledergruppe, revisjons- og risikoutvalg og i styret.

Compliancerapporter

Compliancerapporter utarbeides periodisk, og inneholder elementer knyttet til vurdering av compliancerisiko og kontroll, testing av etterlevelse og resultat av tester, revurderinger og plan for implementering av retningslinjer, oppfølging av merknader fra ekstern og intern revisor, oppfølging av merknader fra Finanstilsynet, avvikshåndtering internkontroll mv. Compliancerapporter behandles i bankens ledergruppe, revisjons- og risikoutvalg og i styret.

Rapporter fra ekstern og intern revisor

Rapporter fra ekstern og intern revisor behandles av bankens ledergruppe, revisjons- og risikoutvalg og styret. Både intern og ekstern revisor har minst årlige møter med revisjons- og risikoutvalget. Resultater fra rapporter med tiltak og tidsfrister følges opp av bankens ledergruppe månedlig.

Rapportering om utlån til boligformål

Rapportering om utlån til boligformål utarbeides kvartalsvis for bankens styre. Rapporteringsportal er etablert i Sparebanken

Rapportering om utlån til boligformål

Rapportering om utlån til boligformål utarbeides kvartalsvis for bankens styre. Rapporteringsportal er etablert i Sparebanken Møre hvor hver enkelt medarbeider med kundeansvar har tilgang til rapporter som viser status og utvikling i sin porteføljes kredittrisiko. Portalen er hierarkisk oppbygd slik at ledelsen i Sparebanken Møre kan følge utviklingen innenfor sitt ansvarsområde. Rapporteringene benyttes også til analyser av kunder, porteføljer og bransjer. Portalen gir videre kundeansvarlige oversikt over kunders posisjoner og rammer relatert til eksponering i finansielle instrument.

Økonomi- og regnskapsrapporter

Økonomi- og regnskapsrapporter utarbeides månedlig, herunder månedlig beregning av forventet tap, samt tapsgjennomganger av portefølje med fokus på individuelle nedskrivningsbehov. Rapporteringen behandles i bankens ledergruppe, revisjons- og risikoutvalg og i styret.

Intern prosess for risiko og kapitalstyring (ICAAP)

Sparebanken Møres langsiktige strategiske utvikling og måloppnåelse støttes ved god risiko- og kapitalstyring. Overordnet formål med risikostyring og kontroll er å sikre at man oppnår de fastsatte mål, sikre effektiv drift, håndtering av risikoer som kan hindre oppnåelse av forretningsmessige mål, sikre intern og ekstern rapportering av høy kvalitet, og sikre at konsernet opererer i samsvar med relevante lover, regler og interne retningslinjer. Å ta risiko er et grunnleggende trekk ved å drive bankvirksomhet, og risikostyring er således et sentralt område i den daglige driften og i styrets løpende fokus.

Styret i Sparebanken Møre har vedtatt overordnede retningslinjer for styring og kontroll i konsernet, samt risikopolicy. Konsernet skal ha lav til moderat risikoprofil, hvor inntjeningen skal være et produkt av kunderelaterte aktiviteter, og ikke finansiell risikotaking. Det er videre vedtatt egne policyer for hvert vesentlige risikoområde; kredittrisiko, motpartsrisiko, markedsrisiko, likviditetsrisiko og operasjonell risiko. Risikostrategiene vedtas av styret, og revideres minimum årlig eller når spesielle forhold skulle tilsi det. Konsernet har etablert en oppfølgings- og kontrollstruktur som skal sørge for at strategisk plans overordnede rammeverk blir overholdt.

Styret i Sparebanken Møre har det overordnede ansvaret for å påse at banken og konsernet har en kapitaldekning som er tilstrekkelig ut fra ønsket risiko og konsernets virksomhet, samt sørge for at Sparebanken Møre er tilstrekkelig kapitalisert ut fra regulatoriske krav. Styret skal videre påse at risikostyringen og internkontrollen er god og systematisk, og at dette er etablert i samsvar med lover og forskrifter, vedtekter, pålegg, eksterne og interne retningslinjer. Styret fastsetter videre prinsippene og retningslinjene for risikostyring og internkontroll for de ulike aktivitetsnivåene, og reviderer og vedtar jevnlig, og minst årlig, ulike strategier og retningslinjer for risikostyringen.

Kapitaldekningsregelverket krever at banken, i tillegg til å beregne minstekrav til ansvarlig kapital etter Pilar 1, gjennomfører en intern kapitalvurderingsprosess, ICAAP. Vurderingen av kapitalbehovet gjennom ICAAP skal være framtidsrettet og ta hensyn til forretningsplaner, vekst og tilgang til kapitalmarkedene. ICAAP gjennomføres som en del av ICAAP og er en prosess for identifisering, måling, styring og overvåking av likviditets- og finansieringsrisiko, samt vurdere likviditetsposisjoner og likviditetsrisiko. ICAAP skal være en vesentlig og integrert del av Sparebanken Møres strategiprosess. Normalt skal ICAAP gjennomføres årlig, og ICAAP skal vedtas i sammenheng med behandling av strategisk plan.

Sparebanken Møres kapitalbehov vurdert gjennom ICAAP sammenholdt med konsernets kapitalkravsberging i Pilar 1:

ICAAP	Pilar 1	ICAAP 2017
Kredittrisiko	2 383	971
Markedsrisiko	29	228
Operasjonell risiko	194	205
Konsentrasjonsrisiko og øvrige områder	35	1 674
Kapitalbehov	2 641	3 078

Basert på kapitaldekningsregelverket består minimumskravet for kapitaldekning av et Pilar 1- og et Pilar 2-krav. Pilar 2-tillegget gjelder for risikoer som ikke er dekket eller bare delvis er dekket av Pilar 1. Finanstilsynet fastsatte bankens Pilar 2-krav til 1,8 prosent gjeldende fra 31. desember 2016. I løpet av 2018 vil Finanstilsynet foreta en ny vurdering av nivået på bankens Pilar 2-tillegg. Finansdepartementet har besluttet at den motsykliske bufferen skal økes med 0,5 prosentpoeng til 2 prosent fra 31. desember 2017. Det totale minimumskravet til ren kjernekapital er således økt til 13,8 prosent. Styret har løpende oppfølging av kapitaldekningen i konsernet og vil raskt være i stand til å iverksette tiltak dersom behovet for kapitalstyrking avtegner seg.

Scenariomodellering og stresstesting

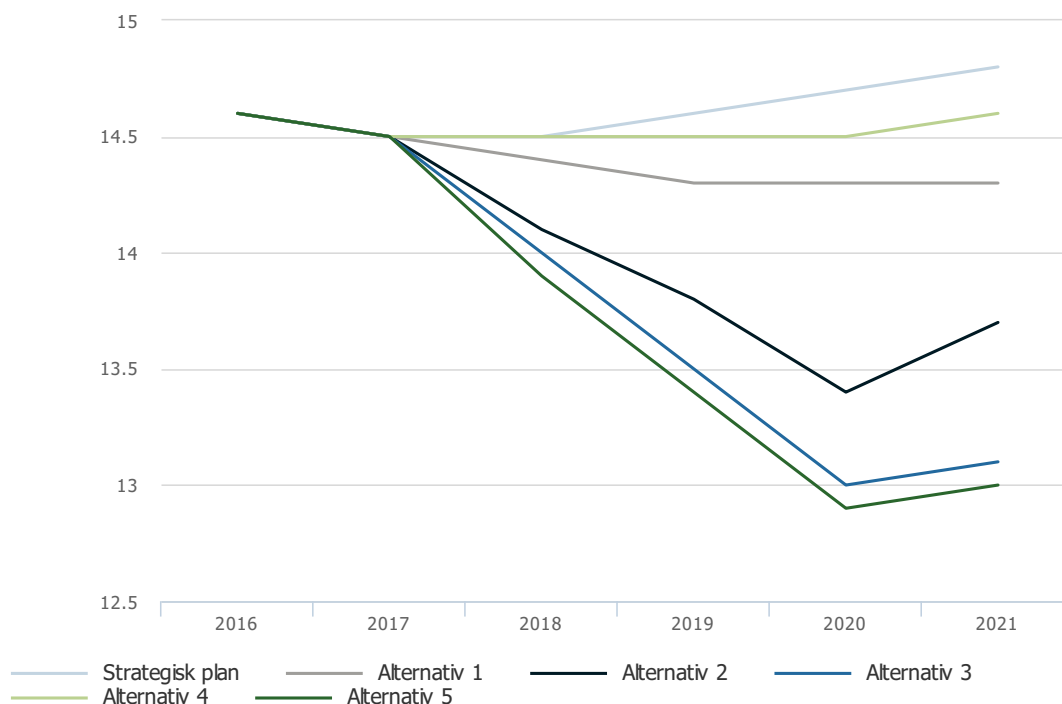
I forbindelse med ICAAP gjennomføres det to ulike typer scenariomodelleringer og stresstester. Den første metoden baserer seg på simuleringer i forhold til langsiktig strategisk plan (økonomisk simuleringsmodell). Den andre metoden har fokus på stresstesting av kredittområdet. Med utgangspunkt i strategisk plan gjennomføres det en rekke simuleringer av alle indikatorene enkeltvis for å se hvordan disse påvirker Sparebanken Møres økonomiske utvikling vedrørende nivå for kjernekapital, ren kjernekapital, mulighet til å utbetale utbytte og andre nøkkeltall.

Scenariobeskrivelser

Alternativ	Beskrivelse
Alternativ 1	Reduserte marginer utlån/innskudd
Alternativ 2	Økte tap to år på rad
Alternativ 3	En kombinasjon av alternativ 1 og 2
Alternativ 4	Sterk reduksjon i innskuddsveksten
Alternativ 5	Alternativ 3, men med tillegg for kostnader knyttet til andre tap

Utfall av simulering

% ren kjernekapital

Beregninger viser at Sparebanken Møre i utgangspunktet har en robust ren kjernekapitaldekning til å håndtere ekstreme situasjoner. Store kredittap er det som i utgangspunktet har aller størst effekt, både i forhold til ren kjernekapitaldekning og resultatutvikling. Beregningene viser likevel at selv i ekstreme situasjoner, med tap over en tre-årsperiode i størrelsesorden MNOK 1.600, samtidig med fall i utlåns- og rentemarginer, vil Sparebanken Møre ha en god ren kapitaldekning. Nedgangen i ren kjernekapital gitt det kraftigste nedgangsscenarioet, er mindre enn bevaringsbufferen – en buffer som skal hindre at kapitalen faller under minimumskravet i kraftige nedgangsperioder. Den kapitalmessige situasjonen følges også løpende gjennom risikorapporteringen, og konsernet vil agere på et tidligere tidspunkt enn de tidspunktene scenarioanalysene anslår.

Konsolidering

Konsernet Sparebanken Møre består av morbank og datterselskapene Møre Boligkreditt AS, Møre Eiendomsmegling AS og Sparebankeiendom AS. Morbank og Møre Boligkreditt AS er de eneste selskapene som har kredittrisiko. Sparebanken Møre har konsesjon som verdipapirforetak. Denne virksomheten er ikke skilt ut i eget foretak, men utøves hovedsakelig i morbankens seksjon Treasury & Markets. Alle datterselskap er fullt konsolidert i kapitaldekningen. Investeringer i datterselskap er i morbankens regnskap vurdert etter kostmetoden. Sparebanken Møre legger vekt på at de ulike enhetene i konsernet til enhver tid har tilfredsstillende kapitalisering. Det er ingen særskilte begrensninger, ut over de lovmessige, på styrets muligheter for kapitaloverføringer.

KONSERNSTRUKTUR

Selskap	Hjemland	Hovedvirksomhet	Eierandel	Stemmeandel
Møre Eiendomsmegling AS	Norge	Eiendomsmegling	100%	100%
Sparebankeiendom AS	Norge	Eiendomsforvaltning	100%	100%
Møre Boligkreditt AS	Norge	Finansiering	100%	100%
Morselskap Sparebanken Møre	Norge	Bank		

Generelt om kapitaldekning

EUs direktiv for kapitaldekning har som formål å styrke stabiliteten i det finansielle systemet gjennom et mer risikosensitivt kapitalkrav, bedre risikostyring og kontroll, tettere tilsyn og mer informasjon til markedet.

Kapitaldekningsforskriften bygger på tre pilarer:

- Pilar I – Minimumskrav til ansvarlig kapital
- Pilar II – Vurdering av samlet kapitalbehov og tilsynsmessig oppfølging (ICAAP)
- Pilar III – Offentliggjøring av informasjon

Sparebanken Møres kapitaldekning er beregnet i henhold til metodene angitt nedenfor. Styret i Sparebanken Møre legger til grunn at konsernet skal være godt kapitalisert, både under lavkonjunkturer og høykonjunkturer. Kapitalvurderinger (ICAAP) gjennomføres årlig, og konsernets kapitalstrategi er basert på risiko i virksomheten, hvor effekten av ulike stressscenarier er tatt hensyn til.

Beregningsmetoder

Sparebanken Møre har Finanstilsynets tillatelse til å beregne kapitaldekning for regulatorisk formål med følgende metoder:

Metoder for beregning av minimumskravet til ansvarlig kapital

Risikotype	Portefølje	Regulatorisk metode
Kreditt risiko	Stater og sentralbanker	Standardmetoden
	Lokale og regionale myndigheter	Standardmetoden
	Offentlige foretak	Standardmetoden
	Institusjoner	Standardmetoden
	Spesialiserte foretaksengasjement	Grunnleggende IRB
	Øvrige foretaksengasjement	Grunnleggende IRB
	Massemarkedsengasjement med pant i fast eiendom	IRB
	Øvrige massemarkedsengasjement	IRB
Markedsrisiko	Egenkapitalposisjoner	Standardmetoden
	Obligasjoner med fortrinnsrett	Standardmetoden
	Motpartsrisiko	Standardmetoden
Operasjonell risiko	Konsern	Basismetode

Koblinger mellom IFRS Balanse og kapitaldekningsbalanse

Her presenteres koblingen mellom regnskapsmessige størrelser og de størrelser som benyttes for regulatoriske formål. Det settes av kapital både for motpartsrisiko(CVA) og kredittrisiko for derivatposisjoner mot andre motparter enn foretak.

Tabellen under viser hvilke regulatoriske rammeverk ulike balanseposter dekkes av. Sparebanken Møre bruker for øvrig samme konsolidering for regulatoriske og regnskapsmessige formål.

LI1 - Forskjell mellom regnskapsmessig og regulatorisk eksponering

EIENDELER	Balanse	Rammeverk			
		Kreditt- risiko	Motparts- risiko	Markeds- risiko	Ingen
Kontanter og fordringer på Norges Bank	637	637			
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	1 295	1 295			
Utlån til og fordringer på kunder	56 867	56 867			
Sertifikater og obligasjoner til virkelig verdi	6 096	6 096			
Finansielle derivater	1 004	1 004	401		
Aksjer, andeler m.v.	188			188	
Eierinteresser i kredittinstitusjoner	0				0
Eierinteresser i andre konsernselskaper	0				0
Eierinteresser i konsernselskaper	0				0
Utsatt skattefordel	59				59
Andre immaterielle eiendeler	42				42
Varige driftsmidler	228				228
Andre eiendeler	75				75
SUM EIENDELER	66 491	65 899	401	188	403

FORPLIKTELSER	Balanse	Rammeverk			Ingen
		Kreditt- risiko	Motparts- risiko	Markeds- risiko	
Lån og innskudd fra kredittinstitusjoner uten avtalt løpetid	132				132
Lån og innskudd fra kredittinstitusjoner med avtalt løpetid	437				437
Sum forpliktelser til kredittinstitusjoner	569				569
Innskudd fra og gjeld til kunder uten avtalt løpetid	22 553				22 553
Innskudd fra og gjeld til kunder med avtalt løpetid	10 251				10 251
Sum innskudd fra og gjeld til kunder	32 803				32 803
Sertifikat og andre kortsiktige låneopptak	0				0
Obligasjonsgjeld	24 488				24 488
Forpliktelser stiftet ved utstedelse av verdipapirer	24 488				24 488
Finansielle derivater	483				483
Annen forpliktelse	558				558
Påløpte kostnader og mottatte ikke opptjente inntekter	78				78
Pensjonsforpliktelser	44				44
Utsatt skatt	0				0
Spesifiserte avsetninger på garantiansvar	52				52
Uspesifiserte avsetninger på garantiansvar	0				0
Sum avsetninger for påløpte kostnader og forpliktelser	96				96
Fondsobligasjoner	302				302
Ansvarlig lån	1 036				1 036
Ansvarlig lånekapital	1 338				1 338
SUM FORPLIKTELSER	60 413				60 413

* Det settes av kapital både for motpartsrisiko(CVA) og kredittisiko for derivatposisjoner.

Tabellen under presenterer kildene til forskjeller mellom de størrelser som brukes for regulatoriske formål og de størrelser som brukes for regnskapsmessige formål. Eksponeringer utenom balansen, etter bruk av konverteringsfaktor utgjøre den største kilden til forskjell.

LI2 - Forskjell mellom størrelser for regnskapsmessige og regulatoriske formål

Regnskapsmessig eksponering (Eiendeler)	65 899
Eksponeringer utenom balansen	7 114
Justert forventet tap IRB-portefølje	151
Andre forskjeller	7
Regulatorisk eksponering	73 172

Sammensetning av ansvarlig kapital

Her følger en oversikt over sammensetningen av ansvarlig kapital for Sparebanken Møre som konsern, som morbank og ansvarlig kapital i Møre Boligkreditt.

Ansvarlig kapital	KONSERN	MORBANK	MØRE BOLIGKREDITT
Kapitalinstrumenter som kvalifiserer som ren kjernekapital	1 340	1 340	1 500
*Opptjent egenkapital i form av tilbakeholdte resultater	4 052	3 831	15
Verdjustering av fin. eiendeler og forpliktelser målt til virkelig verdi	-14	-13	-1
Goodwill	0	0	0
Andre immaterielle eiendeler	-42	-42	0
Justert forventet tap IRB-portefølje	-151	-108	-40
Ren kjernekapital	5 185	5 008	1 474
Kapitalinstrumenter som kvalifiserer som annen godkjent kjernekapital	603	603	0
Fondsobligasjonskapital omfattet av overgangsbestemmelser	0	0	0
Kjernekapital	5 788	5 611	1 474
Tidsbegrenset ansvarlig lånekapital	530	530	0
Ansvarlig kapital	6 318	6 141	1 474

Kapitalkrav

Her følger oversikt over sammensetningen av risikovektede eiendeler som danner grunnlaget for kapitalkravet.

OV1 - Risikovektede Eiendeler

	Konsern		
	Risikovektede eiendeler		Kapitalkrav
	2017 Q4	2017 Q3	
Kredittrisiko	29 249	29 549	2 340
- Standard	2 153	2 880	172
- Grunnleggende IRB	27 096	26 669	2 168
Motpartsrisiko (CCR)	0	0	0
CVA	363	347	29
Markedsrisiko	0	0	0
Operasjonell Risiko	2 495	2 495	200
Gulvjustering	2 267	2 833	181
Total	34 374	35 224	2 750

	Morbank		
	Risikovektede eiendeler		Kapitalkrav
	2017 Q4	2017 Q3	
Kredittrisiko	30 633	30 811	2 451
- Standard	7 516	8 207	601
- Grunnleggende IRB	23 117	22 604	1 849
Motpartsrisiko (CCR)	0	0	0
CVA	43	52	3
Markedsrisiko	0	0	0
Operasjonell Risiko	2 328	2 328	186
Gulvjustering	0	0	0
Total	33 004	33 191	2 640

	Møre Boligkreditt		
	Risikovektede eiendeler		Kapitalkrav
	2017 Q4	2017 Q3	
Kreditrisiko	4 109	4 174	329
- Standard	211	200	17
- Grunnleggende IRB	3 898	3 974	312
Motpartsrisiko (CCR)	0	0	0
CVA	320	295	26
Markedsrisiko	0	0	0
Operasjonell Risiko	505	505	40
Gulvjustering	3 995	4 126	320
Total	8 929	9 100	714

Kapitaldekning og bufferkrav

Her følger en oversikt over Sparebanken Møres bufferkrav og kapitaldekning.

Kapitaldekning				
	Gjeldende satser i %	KONSERN	MORBANK	MØRE BOLIGKREDITT
Risikovektet balanse		34 372	33 001	8 930
Minimumskrav til ren kjernekapitaldekning	4,5	1 547	1 485	402
Kombinert bufferkrav				
Bevaringsbuffer	2,5	859	825	223
Systemrisikobuffer,	3,0	1 031	990	268
Motsyklisk kapitalbuffer	2,0	687	660	179
Sum bufferkrav til ren kjernekapital		2 578	2 475	670
Tilgjengelig ren kjernekapital etter bufferkrav		5 185	5 008	1 475
Kapitaldekning i %		18,4	18,6	16,5
herav kjernekapitaldekning i %		16,8	17,0	16,5
herav tilleggskapitaldekning i %		1,5	1,6	0,0
Ren kjernekapitaldekning i %		15,0	15,2	16,5

Uvektet kjernekapitalandel

Uvektet kjernekapitalandel er definert som et kapitalmål dividert på et eksponeringsmål. Kapitalmålet består av kjernekapital, og eksponeringsmålet omfatter samtlige balanseførte poster og ikke-balanseførte poster beregnet uten risikovekting. Sikkerheter skal som hovedregel ikke redusere engasjementsbeløpet, og motregning av utlån og innskudd er ikke tillatt.

Minstekravet til uvektet kjernekapitalandel er fastsatt til 3%. I tillegg skal alle banker ha en uvektet kjernekapitalandelsbuffer på minst 2%.

Sammenhengen mellom eksponeringsmålet i uvektet kjernekapitalandel og regnskapsmessig balanse er som følger:

Eksponeringsmålet i uvektet kjernekapitalandel

	Konsern	Morbank	Møre Boligkreditt
Balanseførte eiendeler	66 058	47 918	21 345
Justering for derivattransaksjoner	1 058	673	385
Justering for gjenkjøpsavtaler	0	0	0
Justering for poster utenom balansen	3 398	21 776	599
Andre justeringer			
Eksponering i uvektet kjernekapitalandel	70 514	70 367	22 329

Uvektet kjernekapital er sammensatt som vist under.

Uvektet kjernekapitalandel

	Konsern	
	Q4	Q3
Regnskapsmessig eksponering		
Regnskapsmessig eksponering, utenom derivater og gjenkjøpsavtaler, men inklusive sikkerheter	66 058	66 058
Regnskapsmessig eksponering	66 058	66 058
Derivateksponering		
Markedsverdi	843	812
Potensiell fremtidig eksponering	215	215
Total derivateksponering	1 058	1 027
Gjenkjøpsavtaler		
Total eksponering i gjenkjøpsavtaler	0	0
Eksponeringer utenom balansen		
Ekponering utenfor balansen i brutto pålydende.	3 398	3 483
Justering for konvertering til kredittekvivalent beløp		
Total eksponering utenom balansen	3 398	3 483

Kapital og total eksponering		
Eksponering	70 514	70 568
Kjernekapital	5 788	5 834
Uvektet kjernekapitalandel		
Uvektet kjernekapitalandel under Basel III (%)	8,2	8,3

	Morbank	
	Q4	Q3
Regnskapsmessig eksponering		
Regnskapsmessig eksponering, utenom derivater og gjenkjøpsavtaler, men inklusive sikkerheter	47 918	47 711
Regnskapsmessig eksponering	47 918	47 711
Derivateksponering		
Markedsverdi	496	523
Potensiell fremtidig eksponering	178	178
Total derivateksponering	673	701
Gjenkjøpsavtaler		
Total eksponering i gjenkjøpsavtaler	0	0
Eksponeringer utenom balansen		
Ekponering utenfor balansen i brutto pålydende.	21 776	21 691
Total eksponering utenom balansen	21 776	21 691
Kapital og total eksponering		
Eksponering	70 367	70 103
Kjernekapital	5 611	5 667
Uvektet kjernekapitalandel		
Uvektet kjernekapitalandel under Basel III (%)	8,0	8,1

	Møre Boligkreditt	
	Q4	Q3
Regnskapsmessig eksponering		
Regnskapsmessig eksponering, utenom derivater og gjenkjøpsavtaler, men inklusive sikkerheter	21 345	21 212
Regnskapsmessig eksponering	21 345	21 212
Derivateksponering		
Markedsverdi	347	289
Potensiell fremtidig eksponering	37	37
Total derivateksponering	385	326
Gjenkjøpsavtaler		
Total eksponering i gjenkjøpsavtaler	0	0
Eksponeringer utenom balansen		
Ekponering utenfor balansen i brutto pålydende.	599	661
Total eksponering utenom balansen	599	661
Kapital og total eksponering		
Eksponering	22 329	22 200
Kjernekapital	1 475	1 466
Uvektet kjernekapitalandel		
Uvektet kjernekapitalandel under Basel III (%)	6,6	6,6

Likviditetsstyring i Sparebanken Møre

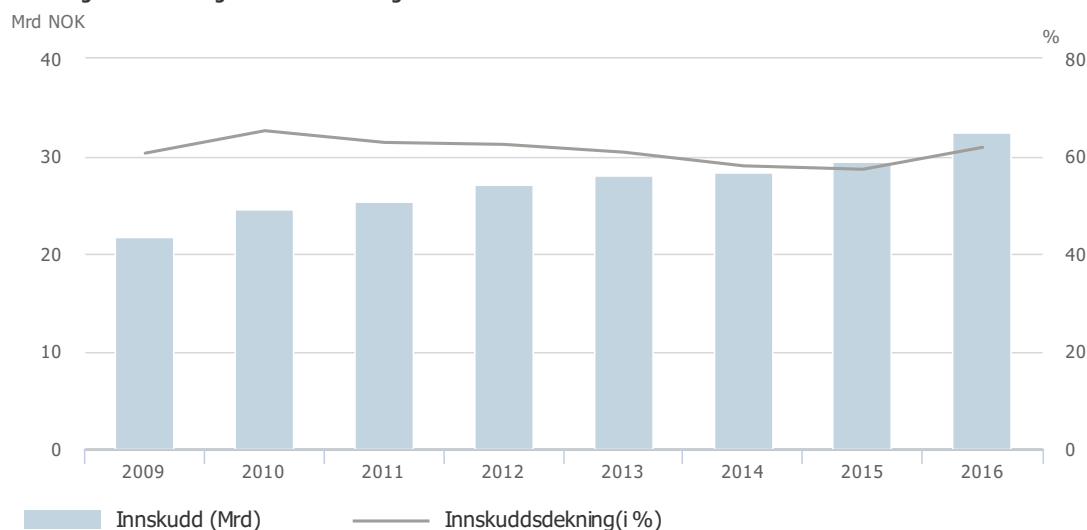
Styringen av Sparebanken Møres finansieringsstruktur er fastsatt i en overordnet finansieringsstrategi. Nevnte finansieringsstrategi blir evaluert og vedtatt av styret minimum en gang i året. Strategien gjenspeiler det moderate risikonivået som aksepteres for dette risikoområdet. Her beskrives de mål Sparebanken Møre har for å bevare sin finansielle styrke. Det er definert konkrete rammer på ulike områder for konsernets likviditetsstyring. I Sparebanken Møres beredskapsplan for likviditetsstyring er det beskrevet hvordan likviditetssituasjonen skal håndteres i urolige finansmarkeder.

Grunnlaget for utformingen av finansieringsstrategien er visjonen om å bevare Sparebanken Møre som en selvstendig bank.

Sparebanken Møre er en mellomstor norsk sparebank med avhengighet av det nasjonale og internasjonale fremmedkapitalmarkedet samt risikoavdekkingsmarkedet og det nasjonale egenkapitalmarkedet. Selv om banken og boligkredittforetaket har offisiell rating, gjør ovenstående at banken må ha ekstra fokus på soliditet, likviditet, resultatutvikling og markedskommunikasjon.

Innskudd fra kunder er konsernets viktigste finansieringskilde og konsernet har en innskuddsdekning på 57,7 % ved det siste årsskiftet.

Utvikling i innskudd og innskuddsdekning

Bankens finansieringsbehov ut over innskudd blir dekket i penge- og kapitalmarkedene. Sparebanken Møre har vektlagt langsiktighet i markedsfinansieringen.

Innskudd fra kunder har økt med 0,2 milliard kroner i 2017. Dette gir en årsvekst for innskudd på 0,7 %. Innskuddsveksten er fordelt på 5,4 % fra personkunder og -5,6 % fra næringsliv og offentlig sektor.

Utlån til kunder økte med MNOK 4.185. Dette gir en årsvekst for utlån på 7,9 %.

Marginene knyttet til Sparebanken Møres og Møre Boligkreditt AS' innlån i obligasjonsmarkedet falt markert fra begynnelsen av året frem til september 2017. Seniorfinansieringen opplevde den sterkeste inngangen. På det laveste var spreaden mellom 5 års Sparebanken Møre og 5 års Møre Boligkreditt AS nede på 0,18 p.e. – det laveste siden etableringen av boligkredittforetaket. Fra september 2017 gjorde spreadutgangen for seniorfinansiering til at denne marginen økte igjen til 0,28 p.e ved utgangen av 2017.

Refinansieringen av eksisterende lån og finansiering av ny vekst vil fremover generelt tilpasses myndighetskrav som LCR, forsvarlig håndtering av pantsettelse av egne eiendeler og bail-in-regelverket.

I tillegg til rating bidrar blant annet LCR-regelverket til differensiert marginprising av lån fra penge- og kapitalmarkeder, avhengig av emisjonens størrelse.

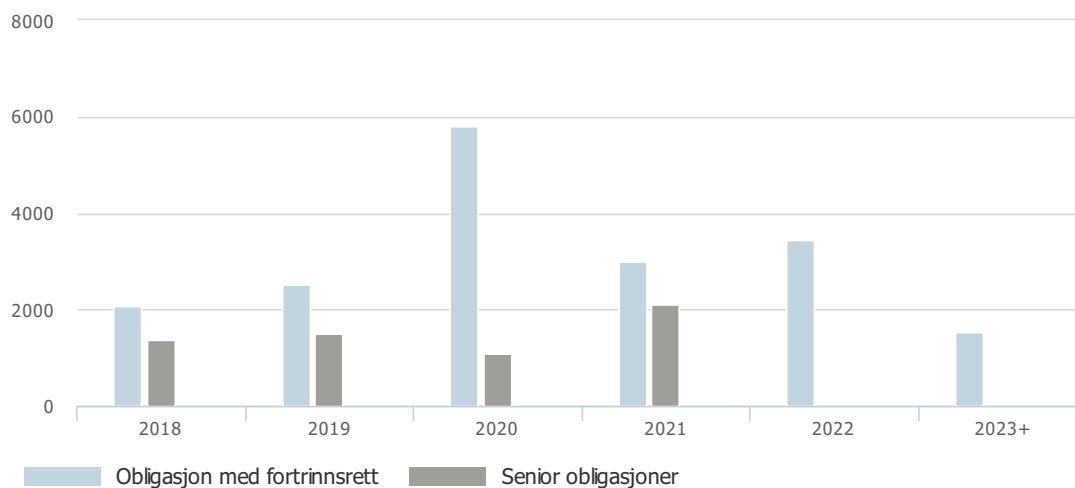
Sparebanken Møres utstedte sertifikater og obligasjoner ble økt med netto 4,1 milliarder gjennom 2017 og lå ved utgangen av året på om lag NOK24,5 milliarder.

Ved utgangen av 2017 har Møre Boligkreditt AS utstedt obligasjoner (OmF) for om lag brutto NOK18,8 mrd. Volumet av utstedte seniorobligasjoner ligger på om lag NOK6,1 milliarder.

Møre Boligkreditt AS har fem lån på «Oslo Børs - Covered Bond Benchmark List» som også kvalifiserer til Nivå 2A-likviditet i LCR. Det er utstedt en sub benchmark Public Issue på EUR250 millioner i det europeiske markedet.

Forfall, markedsfinansiering

MNOK

OmF-finansieringen gjennom Møre Boligkreditt AS har vektet gjenstående løpetid på 3,11 år. Seniorobligasjonene har vektet gjenstående løpetid på 1,87 år.

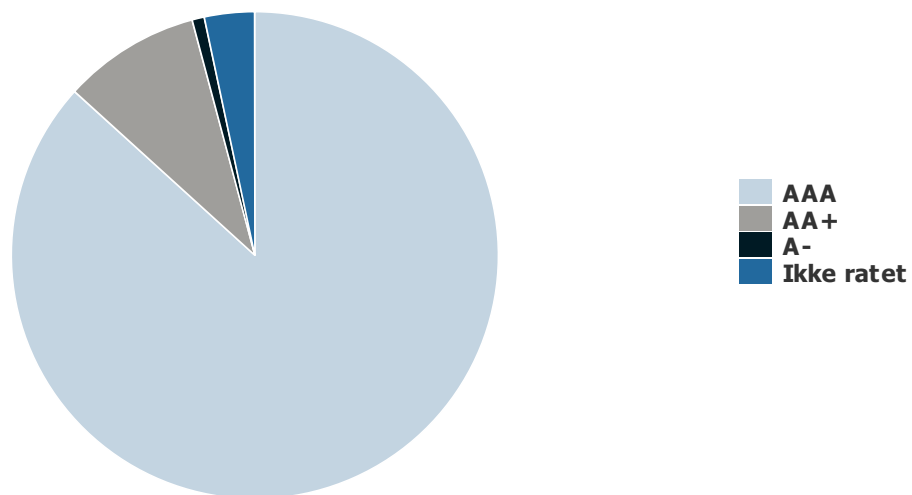
Ratingbyrået Moody's oppgraderte i mai 2015 Sparebanken Møres rating. Siste kredittvurdering av Moody's er foretatt 14. desember 2017. Bankens «stand alone rating» (BCA) ligger på baa1. Sparebanken Møres langsiktige deposit-rating ligger på A2 (stabil) og obligasjoner utstedt av Møre Boligkreditt AS er ratet Aaa av Moody's.

Likvide eiendeler

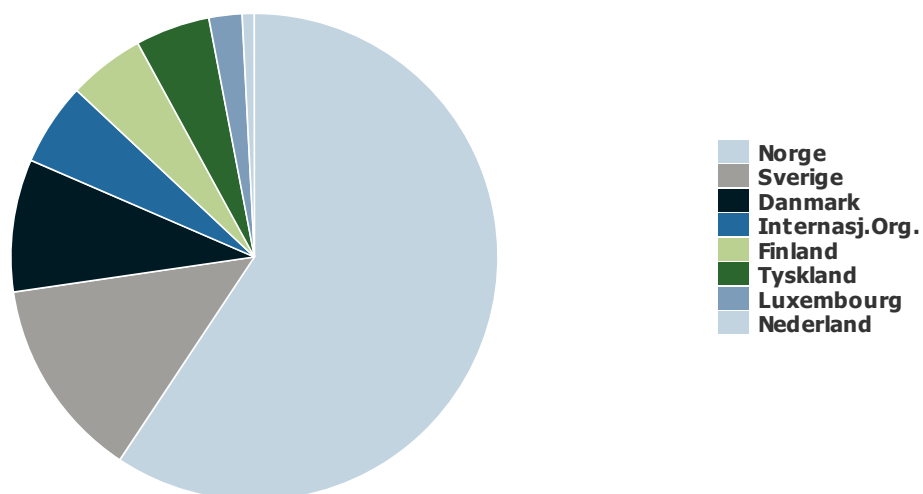
Ved utgangen av 2017 utgjorde beholdningen av kontanter og innskudd i Norges Bank 0,6 milliard kroner. Likviditetsporteføljen utgjorde 6,1 milliarder kroner.

For å tilfredsstille gjeldende LCR-regelverk har Sparebanken Møre bygget opp en solid likviditetsportefølje. 87 % av likviditetsporteføljen består av AAA-ratede obligasjoner, typiske 0-vektene og obligasjoner med fortrinnsrett. 70 % av likviditetsporteføljen kvalifiserer til nivå 1 likvide eiendeler i LCR-regelverket. Likviditetsporteføljen blir i kapitalkravsberegningen rapportert etter standardmetoden. Risikovektet volum var per 31.12.2017 på 514 millioner kroner.

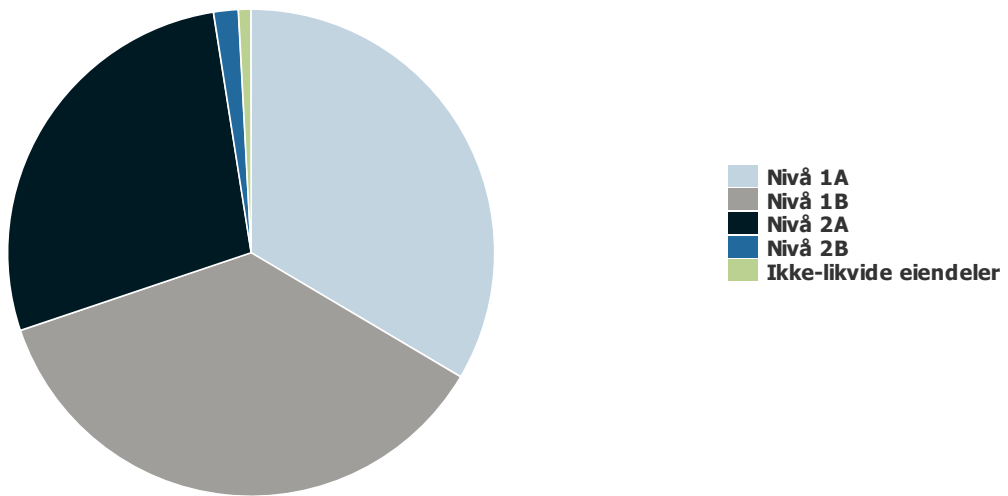
Likviditetsporteføljen fordelt etter rating pr 31.12.2017

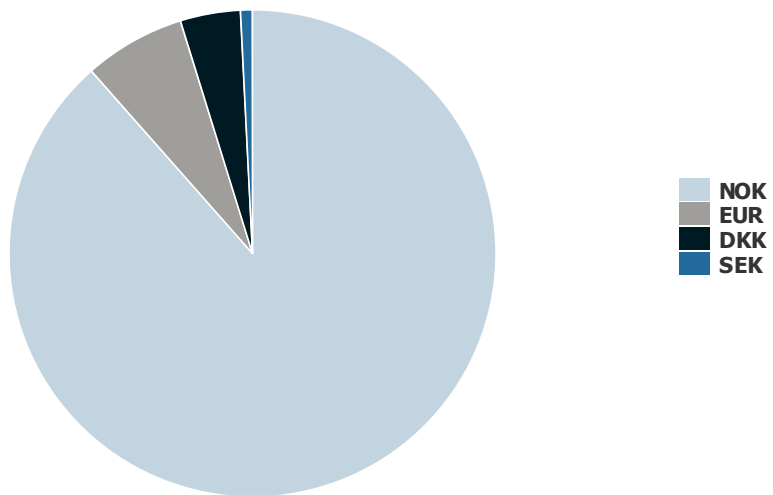
Likviditetsporteføljen fordelt etter utstederland pr 31.12.2017

Likviditetsporteføljen fordelt etter LCR Kategori pr 31.12.2017

Likviditetsporteføljen fordelt etter valuta pr 31.12.2017

Sikkerhetsstilte eiendeler

En eiendel er stilt som sikkerhet dersom den er blitt pantsatt eller den på en annen måte er benyttet som sikkerhet for en transaksjon som medfører at eiendelen ikke fritt kan omdisponeres.

Ved pantsettelse av bankens aktiva, gjøres det en vurdering av hvordan pantsettelsen påvirker likviditetsrisiko, porteføljekvalitet og soliditet i morbanken. Størrelser som inngår i vurdering av likviditetsrisiko er blant annet; likviditetsreserver og likviditetsbehov i morbank, gjenværende aktiva som kan brukes til ytterligere utstedelser av obligasjoner med fortrinnsrett (OMF), samt kvalitet på sikkerhetsmassen. Videre inngår kredittverdighet og diversifisering av morbankens balanse, andel ren kjernekapitaldekning og kapitaldekning i vurdering av porteføljekvalitet og soliditet.

Sparebanken Møre kan stille følgende eiendeler som sikkerhet:

- Boliglån som inngår i sikkerhetsmassen i heleid datterselskap (Møre Boligkreditt AS)
- Obligasjoner og innskudd som inngår i sikkerhetsmassen i heleid datterselskap
- Obligasjoner som sikkerhet for lån i Norges Bank
- Obligasjoner i forbindelse med gjenkjøpsavtaler (repo)

Innskudd som sikkerhet for derivathandler

Sikkerhetsstilte eiendeler pr. 31.12.2017

Boliglån	20 814
Obligasjoner og innskudd i sikkerhetsmassen	85
Obligasjoner som sikkerhet for lån i Norges Bank	0
Obligasjoner i forbindelse med gjenkjøpsavtaler	0
Innskudd som sikkerhet for derivathandler	585
Totalt sikkerhetsstilte eiendeler	21 484
Obligasjoner med fortrinnsrett	18 771

Generelt om kredittrisiko

Kredittrisiko er konsernets største risikoområde, og defineres som risiko for tap knyttet til at kunder eller andre motparter ikke kan gjøre opp for seg til avtalt tid og i henhold til skrevne avtaler, og at mottatte sikkerheter ikke dekker utestående krav. Konsernet eksponeres for denne risikoformen gjennom utlånsprodukter til privatmarkeds- og næringslivskunder, samt gjennom aktiviteter i seksjon Treasury & Markets.

Styring, måling og kontroll

Kredittrisikostrategien revideres og vedtas årlig av styret. Strategien fokuserer på risikosensitive rammer som er satt sammen slik at de på en mest hensiktsmessig og effektiv måte styrer konsernets risikoprofil på kredittområdet. Videre er det etablert rammer, retningslinjer og fullmaktsreglement som bygger opp under Sparebanken Møres kredittrisikostrategi og langsiktige strategiske plan.

Avdeling risikostyring har etablert månedlige porteføljestyringsrapporter som sikrer at eventuelle avvik fra de strategiske målene fastsatt i kredittrisikostrategien blir avdekket. Ledere for henholdsvis næringsliv og personmarked har et selvstendig ansvar for den løpende overvåkingen av status, for å avdekke avvik i forhold til de samme strategiske målene, og for å iverksette tiltak ved eventuelle avvik.

Styret er ansvarlig for konsernets innvilgelse av lån og kreditter. Innenfor visse rammer delegeres fullmakt til administrerende direktør for det operasjonelle ansvaret for beslutning i kredittsakene. Innenfor sine fullmakter kan igjen administrerende direktør videre delegerer fullmakter. Bevilgningsfullmaktene er personlige og er gradert etter kriterier som størrelse på bevilgning, engasjementsgrense, kundens totale lånegjeld, samt risikoklasse. Fullmaktene er videre knyttet til stillingsnivå.

Sparebanken Møre benytter aktivt interne rapporter for å overvåke nivå og utvikling av konsernets kredittportefølje. Hver enkelt medarbeider med kundeansvar har tilgang til rapporter som viser status og utvikling i sin porteføljes kredittrisiko. Rapportene er hierarkisk oppbygd slik at ledelsen i banken kan følge utviklingen innenfor sitt ansvarsområde. Rapporteringene benyttes også til analyser av kunder, porteføljer og bransjer.

Konsernet har utarbeidet egne risikomodeller for næringslivssegmentet og personmarkedet som benyttes i månedlig måling og rapportering av kredittrisiko. Det er også utviklet egne søknadsscoremodeller for de to kundesegmentene som benyttes i kredittinnvilgelsesprosessen.

Konsentrasjonsrisiko styres i forhold til ramme for bransjeandeler, volatile næringer, største enkeltengasjementer og samlet ramme for store engasjementer. Det gjennomføres periodiske stresstester for å vurdere tapspotensialet i kredittporteføljen som følge av store, men ikke usannsynlige, negative endringer i rammebetingelsene.

Risikoutvikling i porteføljene måles og overvåkes blant annet ved hjelp av beregnet sannsynlighet for mislighold (PD) og forventet tap (EL). Banken benytter egenutviklede modeller for misligholdssannsynlighet (PD), forventet tapsgrad (LGD) og forventet eksponering ved mislighold (EAD). Disse parameterne beregnes månedlig på kundenivå og benyttes i kredittgiving og prising, beregning av risikojustert lønnsomhet, balansert målstyring, samt ved beregning av behov for gruppenedskrivning.

Selv om både betalingsevne og sikkerhet vurderes betryggende, er finansieringen ikke interessant med mindre banken, på kort eller lang sikt, oppnår tilfredsstillende lønnsomhet på allokert kapital. Prising av engasjement er en integrert del av kredittbeslutningen. Det gjennomføres periodiske stresstester for å vurdere tapspotensialet i kredittporteføljen som følge av store, men ikke usannsynlige negative endringer i rammebetingelser.

Kredittesponering

I dette avsnittet presenteres kredittesponering fordelt på kundegrupper.

KONSERN	Brutto utlån		Garantier	
	2017	2016	2017	2016
Sektor/næring				
Jordbruk og skogbruk	464	390	2	1
Fiske og fangst	2 402	2 281	164	0
Industri	2 030	2 327	346	446
Bygg og anlegg	562	562	105	118
Varehandel og hotell	620	525	69	60
Supply/Offshore	882	956	837	980
Eiendomsdrift	6 672	5 804	39	52
Faglig/finansiell tjenesteytelse	1 261	881	0	0
Transport, privat/offentlig tjenesteytelse	2 152	1 891	144	73
Offentlig forvaltning	0	4	0	0
Utlandet	123	113	0	0
Andre	0	0	0	0
Sum næringsliv/offentlig	17 168	15 734	1 706	1 730
Personkunder	39 817	37 133	11	11
Verdijustering utlån/innskudd til virkelig verdi	66	86	0	0
Opptjente, ikke forfalte renter/Påløpte renter	100	98	0	0
Sum	57 151	53 051	1 717	1 741
Individuelle nedskrivninger	-48	-79		
Gruppevise nedskrivninger	-236	-281		
Sum netto utlån	56 867	52 691		
Utlån/innskudd med flytende rente (amortisert kost)	53 228	48 307		
Utlån/innskudd med fast rente (virkelig verdi)	3 923	4 744		

Sparebanken Møre har hoveddelen av sin eksponering i Møre og Romsdal. Noe eksponering finnes i andre deler av landet. Banken har svært lite eksponering utenfor Norge.

KONSERN	Møre og Romsdal		Landet ellers		Utlandet		Sum	
	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016
Brutto utlån	47 536	44 069	9 446	8 813	169	169	57 151	53 051
Andel i %	83,2	83,1	16,5	16,6	0,3	0,3	100,0	100,0
Garantier	1 471	1 614	246	127	0	0	1 717	1 741
Andel i %	85,7	92,7	14,3	7,3	0,0	0,0	100,0	100,0

IIRB-Systemet

IRB systemet omfatter av de porteføljer beskrevet i avsnittet om beregningsmetoder for beregning av kapitalkrav. Alle kundeengasjementer i IRB systemet scores månedlig. I tillegg scores alle kunder ved eventuelle endringer av engasjementet. Ved hver scoring beregnes PD, LGD og EAD. Beregninger skjer i internt utviklede modeller, med bruk av både interne og eksterne data. Modellene er tilpasset kundetype og vurderingssituasjon. Systemet benytter ikke eksterne ratinger.

Sparebanken Møre benytter sektorkoder, næringskoder, EAD og sikkerheter i kategoriseringen av engasjementer i porteføljer. Kredittengasjementer inndeles i ti risiko-klasser (A-J) som funksjon av engasjementets sannsynlighet for mislighold. I tillegg er det to klasser (M-N) for kunder som er i mislighold. Klasse M er engasjement i mislighold uten individuelle nedskrivninger og avsetninger, og klasse N er misligholdte engasjementer som er nedskrevet eller der det er foretatt avsetninger.

IRB Misligholdsdefinisjon

Sparebanken Møre anser et engasjement som IRB misligholdt dersom:

- et krav over kr 1.000,- er forfalt med mer enn 90 dager, eller
- det er foretatt en nedskrivning eller tapsavsetning på et av kundens engasjement, eller
- kunden er konkurs

PD-Modeller

De IRB-godkjente PD-modellene er utviklet vha. logistisk regresjon på bankens egne erfaringsdata. I tillegg benyttes data fra eksterne kilder (skattedata, betalingsanmerkninger og regnskapsopplysninger) der dette er relevant. Modellene er innrettet mot prediksjon av mislighold iht. bankens misligholdsdefinisjon. Modellene kalibreres deretter for Pilar 1-formål. De kalibrerte modellene benyttes til å beregne bankens regulatoriske krav til ansvarlig kapital.

LGD Modeller

Med grunnleggende IRB godkjenning har Sparebanken Møre tillatelse til å beregne LGD for massemarkedsengasjement ved bruk av interne modeller. Banken bruker en modell som tar hensyn til blant annet engasjementstype, sikkerhetstype, forventet tid til konstatering, tilfriskningsgrad og forventet kostnad knyttet til eventuell inndrivelse av pant. For å beregne nedgangsjustert LGD brukes et gult på 20 prosent, samt at det legges det på sikkerhetsmarginer på modellparameterne. For spesialiserte foretaksengasjement benyttes LGD på 45 prosent. For øvrige foretaksengasjement benyttes Finanstilsynets referansemodell.

Konverteringsfaktorer

For å beregne EAD legges en andel av eksponeringer utenom balansen til regnskapsmessig eksponering for det enkelte engasjement. Mest vesentlig er uttrukket bevilgning, der banken bruker en konverteringsfaktor på 1,00 for massemarked og 0,75 for foretak.

Årsak til endring i risikovektede eiendeler

Her presenterer vi en oversikt over årsakene til endring i risikovektede eiendeler. Årsakene til økning i risikovektede eiendeler skyldes økning i bankens eksponering mot IRB-godkjente porteføljer og endring i modellene som brukes til å beregne kapitalkrav med. Økningen ble i noe grad motvirket av en bedring i engasjementenes risikonivå.

Flytsoppstilling for endring i kredittrisikoeksponering under IRB metoden

	Risikovektede eiendeler
Risikovektede eiendeler 31.09.2017	26 670
Endringer eiendeler	239
Endring i eiendelenes risiko	-374
Endringer som følge av modelloppdateringer	560
Endringer som følge av endring i metode	0
Endringer som følge av oppkjøp og sammenslåing	0
Endringer som følge av valutabevegelser	0
Risikovektede eiendeler 31.12.2017	27 095

Eksponering i IRB-godkjente porteføljer

Under presenterer vi en oversikt over eksponering i porteføljer der banken beregner kapitalkrav ved hjelp av interne modeller, med tilhørende modellparametere.

Eksponering i IRB-godkjente porteføljer

Portefølje	PD gruppe	Balanse-eksponering	Utenom balanse	KF	EAD	Vektet PD	Antall eng.	Vektet LGD	RVE	Risiko-vekt	EL
Massemarked	[0.15,0.25)	15 606	2 495	100	18 089	0	11 746	20	1 600	9	8
med pant i	[0.25,0.5)	14 475	443	97	14 905	0	6 818	20	1 799	12	10
fast eiendom	[0.5,0.75)	3 337	44	99	3 381	1	1 758	21	676	20	4
	[0.75,2.5)	4 046	69	95	4 112	1	2 077	21	1 339	33	11
	[2.5,10)	2 080	25	98	2 104	5	924	21	1 523	72	23
	[10,100)	736	1	82	737	22	320	22	892	121	36
	Mislighold	67	0	100	68	100	37	27	140	207	18
	Subtotal	40 348	3 077	99	43 396	1	23 680	20	7 969	18	110
Øvrig	[0,0.15)	11	88	100	99	0	2 749	95	29	29	0
massemarked	[0.15,0.25)	16	35	100	50	0	1 301	92	20	39	0
	[0.25,0.5)	54	216	98	265	0	6 139	89	142	54	1
	[0.5,0.75)	38	69	95	104	1	2 237	82	72	70	1
	[0.75,2.5)	93	106	92	191	1	5 411	82	181	95	2
	[2.5,10)	44	10	91	54	5	1 608	74	61	114	2
	[10,100)	26	1	89	27	29	1 057	66	40	150	5
	Mislighold	6	1	76	7	100	111	80	45	679	5
	Subtotal	288	526	96	796	3	20 613	85	590	74	15
Spesialiserte	[0.25,0.5)	144	2	83	146	0	26	45	78	53	0
foretak	[0.5,0.75)	318	3	87	321	1	29	45	208	65	1
	[0.75,2.5)	3 785	207	87	3 966	1	158	45	3 185	80	22
	[2.5,10)	1 928	292	79	2 160	4	161	45	2 569	119	42
	[10,100)	303	144	86	427	16	41	45	779	183	32
	Mislighold	44	0	75	44	100	7	45	51	116	20
	Subtotal	6 521	649	83	7 063	4	422	45	6 869	97	116

Øvrige	[0,0,0.15)	321	50	97	370	0	5	40	92	25	0
foretak	[0.15,0.25)	247	5	73	251	0	61	43	99	40	0
	[0.25,0.5)	859	155	57	947	0	109	42	456	48	1
	[0.5,0.75)	997	531	72	1 380	1	229	40	864	63	4
	[0.75,2.5)	3 778	909	79	4 491	1	578	41	3 763	84	26
	[2.5,10)	3 222	1 416	68	4 179	5	614	40	5 254	126	88
	[10,100)	307	244	43	411	17	218	40	667	162	27
	Mislighold	44	198	98	237	100	22	43	472	199	101
Subtotal		9 775	3 508	71	12 266	5	1 836	41	11 668	95	247
Total		56 933	7 760	85	63 521	2	46 551	28	27 095	43	488

Engasjement er delt i PD gruppe. KF er forkortelse for konverteringsfaktor. RVE er forkortelse for risikovektede eiendeler. Kun de PD gruppene der det finnes engasjement presenteres. Dette gjelder spesielt for porteføljen «Massemarked m/pant i fast eiendom», der gulvet for PD er 0,2 prosent. Hverken Sparebanken Møre eller Møre Boligkreditt bruker kredittderivater for å sikre porteføljer eller engasjement. Disse har derfor ingen innvirkning på konsernets IRB porteføljer. I tabellen er PD og LGD vektet med EAD.

Bruk av sikkerheter

Styring og kontroll, bruk av interne parametere

I tillegg til vurdering av gjeldsbetjeningsevne, benytter konsernet ulike sikkerheter for å redusere kredittrisiko avhengig av marked og type transaksjon.

Hovedprinsippet for verdivurdering av sikkerheter er at realisasjonsverdien, slik den antas å være når banken har behov for sikkerheten, legges til grunn. Med unntak av engasjement hvor det er foretatt nedskrivning er sikkerhetenes verdi beregnet under forutsetning om fortsatt drift. Ved vurdering av sikkerheter tas det hensyn til estimerte salgskostnader.

Hovedtyper av pant som benyttes er pant i fast eiendom (bolig/næringsbygg), garantier, kausjoner, registrerbart løsøre, varelager, driftstilbehør, konsesjoner eller avtaler om motregning. Garantier utgjør en liten del av bankens risikoeksponering og det benyttes garantister fra privatpersoner (forbrukerkausjoner), foretak (profesjonelle), garantiinstitutter og banker.

Verdien på bolig eiendom oppdateres minimum hvert tredje år eller ved ny sak for personmarked. For næringslivskunder oppdateres sikkerheter ved ny sak eller engasjementsoppfølging, og minimum årlig. Verdivurdering er en del av kredittbeslutningen.

Banken foretar ikke motregning av eksponeringer i eller utenfor balansen ved beregning av kapitalkrav for kredittrisiko.

Sparebanken Møre stiller krav om inngåelse av CSA-avtale før derivathandel mot enhver interbankmotpart. Dette gir Sparebanken Møre sikkerhet for en gitt eksponering. Avtalen med motpart definerer når pant skal overføres mellom partene. Sparebanken Møre praktiserer kontantpant mot sine motparter. Markedsverdien av alle derivater inngått mellom Sparebanken Møre og motparten avregnes enten daglig eller ukentlig.

I tillegg til en vurdering av gjeldsbetjeningsevne og framtidig realisasjonsverdi av sikkerheter, er finansielle engasjementsvilkår (covenants) tatt inn i de fleste kredittavtaler for større næringslivskunder. Disse vilkårene er et supplement for å redusere risiko og sikre god oppfølging og styring av engasjementene.

Bruk av sikkerheter ved fastsettelse av risikoparametere

For både foretaksporteføljen (ikke inkludert spesialiserte foretak) og massemarkedsporteføljen benyttes sikkerhet i beregning av LGD i henhold til Kapitalkravsforskriften. I bankens kredittgivning tas det også pant i sikkerheter for spesialiserte foretak, men disse blir ikke hensyntatt i beregningen av kapitalkrav. Bankens bruk av sikkerheter er for øvrig beskrevet i innledningen til dette kapittel.

Banken benytter seg ikke av garantier eller kredittderivater for å sikre engasjementer.

Validering av IRB-systemet

Valideringsprosessen består av en kvalitativ validering og en kvantitativ validering. Resultatene legges frem for valideringskomiteen som utarbeider beslutningsgrunnlag for styret. Internrevisor gjennomfører årlig kontroll med IRB-systemet og rapporterer til styret.

Backtesting PD

Portefølje	Vektet PD	Uvektet PD	Antall		Ant. Msl	Hist. Msl
			Q4 2016	Q4 2017		
Spesialiserte foretak	2,31	3,39	404	426	3	1,26
Øvrige foretak	3,08	4,36	1 843	1 847	48	1,82
Massemarked med pant i fast eiendom	1,04	0,90	23 626	24 072	36	0,17
Øvrig massemarked	2,00	2,36	20 299	20 555	85	0,46

* **Ant. Msl: Antall Mislighold**

** **Hist. Msl: Historisk Misligholdsandel**

PD er her den som brukes i beregning av kapitalkrav. Vektet PD er vektet med EAD, mens Snitt PD er uvektet. Historisk misligholdsandel er uvektet gjennomsnittlig andel mislighold siste 5 år. Mislighold i løpet av året er beregnet for engasjement det ble beregnet PD for ved inngangen av året.

For alle porteføljer er både vektet og uvektet forventet misligholdsandel vesentlig større enn historisk misligholdsandel.

Mislighold, nedskrivninger og tap

Mislighold

Aldersfordeling av betalingsmislighold (kundens totale engasjement)

	2017
KONSERN	Sum
0-1 måneder	524
1-3 måneder	39
3-6 måneder	12
6-12 måneder	18
Over 12 måneder	32
Brutto misligholdte engasjement	625
Herav engasjement med tapsnedskrivning	23
Herav engasjement uten tapsnedskrivning	602

Nedskrivninger

Nedskrivningsbeløpet beregnes som forskjellen mellom balanseført verdi (hovedstol + påløpte renter på vurderingstidspunktet) og nåverdien av fremtidige kontantstrømmer neddiskontert med effektiv rente over lånets forventede levetid. Kun kredittap forårsaket av inntrufne tapshendelser på balansedagen hensyntas.

For utlån med flytende rente er diskonteringsrenten lik den effektive rente på måletidspunktet. For utlån med fastrente er diskonteringsrenten lik opprinnelig effektiv rente. For utlån med endret rentesats som følge av finansielle problemer hos debitor er det brukt effektiv rente som gjaldt før lånets rente ble endret. Ved estimering av fremtidige kontantstrømmer er eventuell overtakelse og salg av tilhørende sikkerheter hensyntatt, herunder også utgifter ved overtakelse og salg.

Nedskrivning for verdifall på utlån er resultatført som tap på utlån. Beregnede renter på utlån som tidligere er nedskrevet er resultatført som renteinntekter. Reversering av nedskrivning for øvrig er resultatført som korrigerende av tap. Estimering av fremtidige kontantstrømmer fra et utlån skal også hensynta overtakelse og salg av tilhørende sikkerheter. Ved vurdering av sikkerhetsdekning skal det foretas en kvalifisert vurdering av panteobjektets beskaffenhet og reelle omsetningsverdi hensyntatt utgifter ved overtakelse og salg. Realisasjonsverdier for ulike panteobjekter i en realisasjonssituasjon fastsettes etter beste skjønn. Tidspunkt for avvikling av utlån med nedskrivning er basert på skjønnsmessige vurderinger og erfaringer fra tilsvarende avviklingsengasjement og konkursavviklinger. Når alle sikkerheter er realisert og det er utvilsomt at banken ikke får flere innbetalinger på engasjementet blir tapsnedskrivningen konstatert. Kravet mot kunden vil likevel bestå og bli fulgt opp, med mindre det er inngått avtale om gjeldsettergivelse med kunden.

Det blir foretatt avsetning for garantiforpliktelser dersom det er sannsynlig at forpliktelsen vil komme til oppgjør og forpliktelsen kan estimeres pålitelig. Beste estimat er lagt til grunn ved estimering av avsetningen. Regresskrav knyttet til garanti hvor det er foretatt avsetning er balanseført som eiendel maksimalt lik avsetning.

KONSERN	Brutto utlån	Ind. nedskr. på utlån	Nedskr. på gr. av utlån	Netto utlån	Garantier	Misligh. utlån o/ 90 dg	Øvrige tapsuts. lån	Trekkfas./kr.rammer
Jordbruk og skogbruk	464	1		463	2	0	4	52
Fiske og fangst	2 402	0		2 402	164	0	0	13
Industri	2 030	18		2 012	346	6	42	523
Bygg og anlegg	562	3		559	105	0	4	144
Varehandel og hotell	620	4		616	69	1	6	224
Supply/Offshore	882	0		882	837	0	0	87
Eiendomsdrift	6 672	14		6 658	39	0	16	257
Faglig/finansiell tjenesteytelse	1 261	0		1 261	0	0	0	7
Transport, privat/offentlig tjenesteytelse	2 152	2		2 150	144	2	194	269
Offentlig forvaltning	0	0		0	0	0	0	20
Utlandet	123	0		123	0	0	0	0
Andre	0	0		0	0	0	0	0
Sum næringsliv/offentlig	17 168	42	202	16 924	1 706	9	266	1 596
Personkunder	39 817	6	34	39 777	11	53	8	3 336
Verdjustering utlån til virkelig verdi	66			66	0			
Opptjente, ikke forfalte renter	100			100	0			
Sum	57 151	48	236	56 867	1 717	62	274	4 932

Individuelle nedskrivninger

Nedskrivning for tap foretas når det foreligger objektive indikasjoner for at et utlån har verdifall som følge av svekket kredittverdighet. En nedskrivning blir reversert når tapet er redusert og objektivt kan knyttes til en hendelse inntruffet etter nedskrivningstidspunktet. Alle utlån som anses som vesentlige, samt et utvalg andre, blir vurdert individuelt for å se om det foreligger objektive bevis for verdifall.

Enkeltutlån vurderes for nedskrivning dersom det foreligger objektive bevis for:

- a) Vesentlige finansielle problemer hos debitor
- b) Betalingsmislighold eller andre vesentlige kontraktsbrudd.

Et engasjement blir vurdert som misligholdt dersom låntakeren ikke betaler forfalte terminer, eller overtrekk ikke er dekt inn, maksimalt innen 90 dager

c) Innvilget utsettelse av betaling eller ny kreditt til betaling av termin, avtalte endringer i rentesatsen eller i andre avtalevilkår som følge av finansielle problemer hos debitor. Reforhandling av lånebetingelser for å lette låntakers stilling regnes som et objektivt bevis på verdifall.

d) Det anses som sannsynlig at debitor vil inngå gjeldsforhandling, annen finansiell restrukturering eller at debtors bo blir tatt under konkursbehandling.

Individuelle nedskrivninger på utlån

	2017
Individuell nedskrivning til dekning av tap på utlån 01.01	79
Konstaterte tap i perioden med tidligere individuell nedskrivning	25
Økning i individuelle nedskrivninger i perioden	5
Nye individuelle nedskrivninger i perioden	13
Tilbakeføring av individuelle nedskrivninger i perioden	24
Individuell nedskrivning til dekning av tap på utlån 31.12	48

Individuelle avsetninger på garantiansvar

	2017
Individuelle avsetninger 01.01	0
Ny avsetning i perioden	52
Tilbakeføring av avsetninger i perioden	0
Individuell avsetning 31.12	52

(IAS 39) – Nye regler gjeldende fra 01.01.2018 (IFRS 9)

Gruppevis nedskrivninger beregnes på undergrupper av utlån der det foreligger objektive hendelser som viser at den fremtidige kontantstrømmen for betjening av engasjementene er svekket, hvor det ikke er mulig å gjennomgå alle engasjementer på individuell basis, eller hvor informasjon ikke er identifiserbar på engasjementnivå. Engasjement hvor det er registrert individuelle tapsnedskrivninger inngår ikke i grunnlaget for gruppevis nedskrivninger. Beregningen av nedskrivningsbehov foretas på kundegrupper med tilnærmet like risiko- og verdiegenskaper og er basert på risikoklassifisering og tapserfaring for kundegruppene.

Grupper av utlån nedskrives for verdifall dersom det foreligger objektive bevis for:

- Negative endringer i betalingsstatus til debitorer i utlånsgruppen
- Inntrufne makroøkonomiske forhold som på balansedagen ikke er fullt hensyntatt i bankens risikoklassifiseringssystem

Til og med 31.12.2017 (IAS39) skal nedskrivninger for tap bare finne sted når det er objektive bevis for at en tapshendelse har inntruffet.

Fra og med 01.01.2018 skal tapsavsetninger baseres på forventet tap (IFRS9), i stedet for en modell som krever objektivt bevis på verdifall som i IAS39. Nedskrivningsreglene i IFRS9 vil gjelde for finansielle eiendeler som måles til amortisert kost eller til virkelig verdi med verdiendringer ført i utvidet resultat (OCI). I tillegg er finansielle garantikontrakter og leieavtalefordringer omfattet. Tap skal settes av på alle engasjement fra dag 1.

Sparebanken Møre har utviklet en ECL-modell (Expected Credit Loss) som beregner tapsnedskrivninger iht IFRS9.

Tap på utlån/garantier fordelt pr sektor/næring

KONSERN			
2017			
Sektor/næring	Tap	Tap i % av brutto utlån 01.01	Andel av brutto utlån
Jordbruk og skogbruk	0	0,00	0,8
Fiske og fangst	0	0,00	4,2
Industri og bergverk	7	0,24	3,7
Bygg og anlegg	-2	-0,33	1,0
Varehandel og hotell	-1	-0,20	1,1
Supply/Offshore	54	2,80	1,5
Eiendomsdrift	0	0,00	11,7
Faglig/finansiell tjenesteytelse	0	0,00	2,2
Transport, privat/offentlig tjenesteytelse	1	0,05	3,6
Offentlig forvaltning	0	0,00	0,0
Utlandet	0	0,00	0,2
Sum næringsliv/offentlig	59	0,34	30,0
Personkunder	-1	-0,01	69,7
Annet	0	0,00	0,3
Gruppenedskrivninger	-45	-0,08	
Sum kunder	13	0,02	100,0
Kredittinstitusjoner		0,00	
Sum	13	0,02	100,0

Tap på utlån og garantier

KONSERN	
Spesifikasjon av periodens tapskostnad	2017
Periodens endring i individuelle nedskrivninger på utlån og garantiansvar	20
Periodens endring i nedskrivninger på grupper av utlån	-45
Konstaterte tap i perioden med tidligere individuelle nedskrivninger	25
Konstaterte tap i perioden uten tidligere individuelle nedskrivninger	19
Inngang på tidligere konstaterte tap	6
Periodens tapskostnad	13

Motpartsrisiko

Motpartsrisiko er sammen med kredittrisiko definert som risiko for tap knyttet til at kunder eller andre motparter ikke kan gjøre opp for seg innen avtalt tid og i henhold til skrevne avtaler, og at mottatte sikkerheter ikke dekker utestående krav.

Motpartsrisikostراتيجien har som formål å etablere aktivitets- og risikorammer for den delen av kredittrisikoen konsernet tar gjennom forvaltnings- og risikoavdekkingsaktiviteter i Seksjon Treasury og Markets. Strategien identifiserer og klassifiserer banker og andre motparter etter et sett kriterier og fastsetter deretter rammer for aktiviteten og eksponeringen. Banken bruker CSA avtaler for å regulere utveksling av sikkerhet for finansielle instrument. Strategien styrer også bankens bruk av sentrale motparter. Som et resultat av strategien kreves det ikke ekstra sikkerhet ved nedgradering av rating.

Motpartsrisiko etter beregningsmetode

	Reinvesterings-kostnad	Potensiell fremtidig eksponering	EEPE	Alpha	EAD etter CRM	RWA
SA-CCR(For derivater)	843	215		1,4	1 058	738
IMM					0	0
VaR for SFTs					0	0
Total						738

Kapitalkrav for CVA

	EAD etter CRM	RVE
Porteføljevolum underlagt avansert CVA kapitalkrav	0	0
(i) VaR komponent		0
(ii) Stresset VaR komponent		0
Porteføljevolum underlagt standardisert CVA kapitalkrav	1 058	738
Porteføljevolum underlagt CVA kapitalkrav	1 058	738

*RVE: Risikovektede eiendeler

Sammensetning av sikkerhet for CCR eksponeringer

	Sikkerhet for derivattransaksjoner			
	Verdi på sikkerheter mottatt		Verdi på sikkerheter stilt	
	Segregert	Usegregert	Segregert	Usegregert
Kontanter - NOK	0	0	0	585
Totalt	0	0	0	585

Generelt om markedsrisiko

Sparebanken Møres markedsrisiko styres gjennom definerte posisjonsrammer for hvert risikoområde. Styring av markedsrisiko er nedfelt i Sparebanken Møres markedsrisikostrategi. Strategien vedtas av styret, og gir de overordnede føringene for konsernets aktiviteter, herunder rammer for Sparebanken Møres samlede eksponeringer innenfor valuta, renter og aksjer. Sparebanken Møre legger Finanstilsynets metodikk beskrevet i modul for markedsrisiko til grunn ved vurdering av markedsrisikoen. Vurderingen foretas for risikotypene aksjer, renter, valuta og kredittspreader. Posisjoner i derivater inngår i den samlede vurderingen innenfor hver enkelt aktivaklasse. Hovedregelen er at risikovurderingen skal baseres på de markedsrisikorammene som institusjonen har etablert. For risikotypene aksjer, renter og valuta er en slik regel lagt til grunn. Vurderingen baseres på tre ulike risikofaktorer; eksponering, risikospredning, og markedslikviditet. Det tas ikke hensyn til eventuelle diversifiseringseffekter mellom aktivaklassene. Styret fastsetter årlig totalrammen for Sparebanken Møres markedsrisiko, som skal være tilpasset bankens aktivitetsnivå og risikotoleranse.

Renterisiko

Sparebanken Møre måler renterisikoen ved analyser som gir effekten på resultatet av en renteendring på 1 prosentpoengs parallellskift i rentekurven. På denne måten kan en kvantifisere hvilken risiko banken har påtatt seg og hvilken effekt denne har på resultatet ved endringer i markedsrenten. Analysen angir effektiv løpetid på den rentebærende delen av balansen. Desto lenger midler bindes opp ved en plassering, jo større er det potensielle tap/gevinst ved en stigning/et fall i markedsrenten. Konsernet har en kort rentebinding og renterisikoen vurderes som moderat. Tabellen nedenfor viser potensiell resultat effekt av verdiendringer på rentebærende finansielle eiendeler og forpliktelser for konsernet ved en økning i rentenivået på ett prosentpoeng. Beregningen er foretatt basert på gjeldende posisjoner og markedsrenter pr 31. desember. De foretatte beregningene bekrefter bankens lave risikotoleranse for verdiendringer grunnet renteutviklingen. Potensiell resultat effekt over en 1-års periode av en renteendring på 1 prosentpoeng er for konsernet 61 mill. kroner.

KONSERN - 2017	Inntil 1 mnd	1-3 mnd	3-12 mnd	1-5 år	Over 5 år	Totalt
NOK	8	7	7	-9	-3	10
Val	1	3	-1	-4	0	-1
Totalt	9	10	6	-13	-3	9

Valutarisiko

Sparebanken Møre måler valutarisikoen ut fra nettoposisjonene i de ulike valutaene. Bankens valutakursrisiko oppstår i forbindelse med bankens virksomhet knyttet til inngåelse av valutaforretninger mot kunder og andre banker. Det er et hovedprinsipp at alle forretninger mot kunder omgående skal dekkes med motgående forretning i markedet slik at valutakursrisikoen reduseres til et minimum. Banken har ingen egenhandel innenfor valutainstrumenter. Alle balanseposter i utenlandsk valuta er omregnet til NOK etter midtkurser fra Norges Bank pr. 31.12. For sedler og mynter er det brukt tilnærmet kjøpskurser. Løpende inntekter og utgifter er omregnet til NOK etter kurser på det tidspunkt de oppsto. Netto realiserte og urealiserte gevinster/tap er resultatført. Den utilsiktede valutarisikoen har vært på et minimum gjennom året.

KONSERN - 2017	Totalt	Norske kroner	Valuta	Herav: USD	EUR	JPY	CHF	Øvrige
Kontanter og fordringer på Norges Bank	637	635	2		2			
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	1 295	1 253	42	1	8	6	12	15
Utlån til og fordringer på kunder	56 867	53 824	3 043	942	509	23	1 117	452
Sertifikater og obligasjoner	6 096	5 386	710		415			295
Øvrige eiendeler	1 596	1 538	58	13	34		5	6
Sum eiendeler	66 491	62 636	3 855	956	968	29	1 134	768
Lån og innskudd fra kredittinstitusjoner	569	562	7	6				1
Innskudd fra kunder	32 803	32 562	241	202	22	6		11
Forpliktelser stiftet ved utstedelse av verdipapirer	24 488	21 444	3 044		3 044			
Øvrige forpliktelser	1 215	1 207	8	5				3
Ansvarlig lånekapital	1 338	1 338	0					
Egenkapital	6 078	6 078	0					
Sum forpliktelser og egenkapital	66 491	63 191	3 300	213	3 066	6	0	15
Valutakontrakter			-540	-741	2 102	-23	-1 129	-749
Netto valutaeksponering			15	2	4	0	5	4
Effekt ved 10 % kursendring	2							

Aksjerisiko

Aksjerisiko består av markedsrisiko knyttet til posisjoner i egenkapitalinstrumenter, inkludert derivater med egenkapitalinstrumenter som underliggende. Aksjer i datterselskap er ikke inkludert. Sparebanken Møre har ingen handelsportefølje. Aksjeeksponeringen i de ulike porteføljene vises i tabellen nedenfor. Virkelig verdi på instrumentene som handles i et aktivt marked er basert på omsatt kurs på balansedagen. For de unoterte aksjer hvor en ikke kan foreta en tilstrekkelig pålitelig måling av virkelig verdi benyttes anskaffelseskost, eller nedskrevet bokført verdi. Sparebanken Møres finansielle risiko vurderes å være lav og betryggende.

Aksjerisiko	
Portefølje	Verdi
Markedsstrategisk portefølje	52
Restruktureringsportefølje	1
Virksomhetsstrategisk portefølje	136
Sum Aksjer	188

* Sum Aksjer virker lavere enn summen av de enkelte porteføljene grunnet avrunding

Definisjon av operasjonell risiko

Risiko for tap som skyldes utilstrekkelige eller sviktende interne prosesser, svikt hos mennesker og i systemer eller eksterne hendelser. Konsernet har definert ulike typer operasjonell risiko inn i følgende hovedkategorier:

- Internt bedrageri
- Eksternt bedrageri
- Ansettelsesvilkår og sikkerhet på arbeidsplassen
- Kunder, produkter og forretningspraksis
- Skade på fysiske eiendeler
- Avbrudd i drift og/eller systemer
- Oppgjør, levering eller annen transaksjonsbehandling

Styring, måling og rapportering

Styret i Sparebanken Møre har vedtatt at det aksepteres en lav til moderat risikoprofil knyttet til operasjonell risiko. Det er utarbeidet en egen overordnet risikostrategi for risikoområdet, og det foreligger flere dokumenter som underbygger konsernets risikohåndtering. Disse dokumentene omhandler blant annet IKT-området, beredskapsplaner for personell og eiendom, sikkerhetshåndbok, fullmakts strukturer, etiske retningslinjer og forsikringsstrategi. Videre er det etablert retningslinjer for etterlevelse av:

- lov om tiltak mot hvitvasking og terrorfinansiering med forskrift
- verdipapirhandelloven med forskrift
- IKT forskriften

Konsernadvokat og Complianceavdelingen bidrar til å overvåke og redusere den operasjonelle risikoen. For Compliance er det etablert styrevedtatt instruks, arbeidsplaner og handlingsplaner. Sparebanken Møre har også etablert årlig Sikkerhetsforum for konsernets sikkerhetsansvarlige, samt at det jevnlig avholdes møter i konsernets Sikkerhetsutvalg.

Det operative ansvaret for styring og kontroll av operasjonell risiko, og således også kvaliteten i Sparebanken Møres drift, ligger hos den enkelte leder. Dette ansvaret følger av stillingsinstruks og ulike retningslinjer og rutiner. Alle ledere avgir årlig en bekreftelse til administrerende direktør på kvalitet og etterlevelse av internkontroller innenfor de risikoområdene som er gjengitt i dette dokumentet. Det angis også forbedringsområder som går inn i egne handlingsplaner, og administrerende direktør legger rapporten frem for revisjons- og risikoutvalget og styret. Årlig ICAAP medfører også en gjennomgang av konsernets vesentlige risikoområder, hvor operasjonell risiko er gitt stor oppmerksomhet.

Utover årlig lederrapportering og årlig ICAAP mottar bankens ledergruppe og styret gjennom året blant annet følgende rapporter som omhandler momenter som inngår i operasjonell risiko; Compliance-rapporter, Sikkerhetsrapport, Rapporter fra internrevisor, Rapporter fra eksternrevisor, Arbeidsmiljøundersøkelser, Intern servicekvalitetsundersøkelse, IKT-rapportering, Bransjeanalyser, samt eventuelle rapporteringer fra tilsynsmyndighetene.

For påpekte punkter i omtalte rapporteringer utarbeides det tiltak for å håndtere gap, med tilhørende ansvarspersoner og frister. Oppfølging av utførelsesgraden for tiltakene følges opp av Sparebanken Møres Forretningsutvalg på månedlig basis.

Konsernets etablerte internkontroll er et viktig hjelpemiddel for å redusere den operasjonelle risikoen, både for avdekking og oppfølging.

Godtgjørelsesordning i Sparebanken Møre

Godtgjørelsesordningen i Sparebanken Møre er bestemt gjennom retningslinjer. Retningslinjene for godtgjørelse skal vedtas først i bankens godtgjørelsesutvalg og deretter styre. Retningslinjene ble sist vedtatt i styret 18.10.2017. Godtgjørelsesutvalget består av

Navn	Rolle
Leif Arne Langøy	Leder
Roy Reite	Medlem
Ragna B. Bjerkeset	Medlem
Helge Knudsen	Medlem

Godtgjørelse i Sparebanken Møre består av

- Fast lønn
- Variabel engangsgodtgjørelse basert på leveranser og prestasjoner
- Bonus
- Pensjonsordninger
- Fellesgoder

Som virkemiddel for å kunne påskjønne ekstraordinær innsats har Sparebanken Møre etablert en ordning for engangsgodtgjørelse basert på skjønnsmessig vurdering fra nærmeste leder.

Sparebanken Møre har ingen fastsatt årlig bonusordning, men i år med gode resultat og god måloppnåelse vil bankens styre vurdere en bonus til alle bankens ansatte. Eventuell bonus utbetales i form av tildeling av et antall egenkapitalbevis fra Sparebanken Møres beholdning av egne egenkapitalbevis tilsvarende markedsprisen på oppgjørstidspunktet, samt et kontantbeløp. Bonusen gir ikke insentiv effekt når det gjelder overtakelse av risiko. Adm. direktør er ikke en del av bonusordningen. Alle ledende ansatte, ansatte med vesentlig betydning for foretakets risikoeksponering og ansatte med kontrolloppgaver kan ikke avhende tildelte egenkapitalbevis tidligere enn jevnt fordelt over 3 år. Øvrige ansatte må holde tildelte egenkapitalbevis i minst ett år før evt. salg.

Følgende særskilte grupperinger av Sparebanken Møres ansatte finnes:

Ledende ansatte:

- Medlemmer av adm. Direktør ledergruppe
- Døglig leder i alle datterselskap

Ansatte med arbeidsoppgaver av vesentlig betydning for foretakets risikoeksponering

- Leder av seksjon Risikostyring og Compliance
- Leder av seksjon Treasury & Markets

For gruppering av ansatte som gitt over skal sammensetningen av fast og variabel godtgjørelse være balansert. For administrerende direktør og administrerende direktør sin ledergruppe skal den variable godtgjørelsen ikke utgjøre med enn halvparten av den faste godtgjørelsen. Godtgjørelsen til ansatte med kontrollansvar skal være uavhengig av resultatet i forretningsområdet de aktuelle ansatte kontrollerer.

Under presenteres et sett tabeller som beskriver godtgjørelsen i inneværende år.

Lønn, annen godtgjørelse, pensjon - MORBANK

Tall i tusen kroner	Lønn/honorar	Annen godtgjørelse	Pensjonskostnader
	2017	2017	2017
Administrerende direktør			
Trond Lars Nydal	2 224	157	118
Tidligere administrerende direktør:			
Olav Arne Fiskerstrand	1 118	401	667
Ledende ansatte i 2017			
Leder divisjon Personmarked Elisabeth Blomvik	633	15	
Leder divisjon Næringslivsmarked Terje Krøvel	1 502	169	
Leder seksjon Organisasjonsutvikling Kjetil Hauge	1 122	37	
Leder seksjon Treasury og Markets Runar Sandanger	1 408	131	
Leder seksjon Økonomi, Regnskap og Eiendom Idar Vattøy	1 344	129	
Leder seksjon Risikostyring og Compliance Erik Røkke	1 264	98	
Leder seksjon Forretningsstøtte Perdy Lunde	1 255	93	
Leder seksjon Kommunikasjon og Konsernstøtte Tone S. Gjerdsbakk	1 172	132	
Tidligere ledende ansatte:			
Leder divisjon Personmarked Trond Lars Nydal			
Banksjef NL Romsdal og Nordmøre Kolbjørn Heggdal			
Banksjef NL Søre Sunnmøre Kjell Jan Brudevoll			
Sum ledende ansatte	9 701	805	

Utsatt godtgjørelse

	Utsatt godtgjørelse
Administrerende direktørs ledergruppe	1 818
Andre vesentlige risikotakere	0

All utsatt avlønning skyldes feriepenger*** Tall i tusen**

Andre former for risiko

STRATEGISK RISIKO

Strategisk risiko er risiko for uventede tap eller sviktende inntjening i forhold til prognoser for vekstambisjoner, inntreden i nye markeder eller oppkjøp. I Sparebanken Møre er denne risiko gruppert i fire hovedgrupper: strategiutvikling, strategisk vekst, produktlønnsomhet og datterselskap. Banken har vurdert kapitalbehovet for strategisk risiko som moderat.

FORRETNINGSRISIKO

Forretningsrisiko er risiko for uventede inntektssvingninger som har andre årsaker enn kredittrisiko, markedsrisiko eller operasjonell risiko. Bankens inntjening skal være et produkt av kunderelaterte aktiviteter, ikke finansiell risikotaking. Ved vesentlige endringer i, eller etablering av nye, produkter eller forretningsområder skal det foreligge en vurdering av konsekvens for konsernets og de berørte selskapers risiko før iverksettelse. Banken har vurdert kapitalbehov for forretningsrisiko som moderat, hvor forventet økt konkurranse i kjerneområdet utgjør hovedelementet.

OMDØMMERISIKO

Kritiske suksessfaktorer for å bevare et godt omdømme vurderes å være kompetente medarbeidere, korrekte holdninger og handlemåter, god intern og ekstern kommunikasjon, og velfungerende målemetoder. Banken gjennomfører egne målinger av kundetilfredshet, i tillegg til å være inkludert i regionale omdømmemålinger. Det vurderes å være et moderat kapitalbehov knyttet til omdømmerisiko.

SYSTEMRISIKO

Systemrisiko vil kunne beskrives som smitteeffekter til og fra egen bank ved finansiell uro. Systemrisiko relatert til Sparebanken Møre henger tett sammen med de øvrige risikoområdene, spesielt likviditetsrisiko, kredittrisiko, motpartsrisiko og operasjonell risiko.

KONSENTRASJONSRISIKO PÅ ANDRE OMRÅDER ENN KREDITT

Ut over konsentrasjonsrisiko knyttet til kreditt er banken også eksponert for konsentrasjonsrisiko knyttet til motpartsrisiko, markedsrisiko, likviditetsrisiko og operasjonell risiko. Banken har vurdert kapitalbehovet for disse former for konsentrasjonsrisiko som moderat.

Oversikt

Tabellen under viser hvor informasjonen som etterspørres i «Retningslinjer for Pilar 3 offentliggjøring», sammensatt av Basel komiteén finnes.

Tabell	Plassering i rapport	Vedlegg
KM1	Innledning	
OVA	Kapitaldekning – Kapitalkrav	Ja
OV1	Kapitaldekning – Kapitalkrav	Ja
LI1	Kapitaldekning – Kobling	Ja
LI2	Kapitaldekning – Kobling	Ja
LIA	Kapitaldekning – Kobling	
CCA	Vedlegg	Ja
CCYB1	Vedlegg	Ja
LR1	Kapitaldekning – uvektet kjernekapitalandel	Ja
LR2	Kapitaldekning – uvektet kjernekapitalandel	Ja
LIQA	Likviditetsrisiko	
LIQ1	Likviditetsrisiko	Ja
LIQ2	Likviditetsrisiko	Ja
CRA	Kredittrisiko – Generelt + Styring, måling og kontroll	
CR1	Kredittrisiko – Kreditteksponering	Ja
CR2	Kredittrisiko – Kreditteksponering	Ja
CRB	Kredittrisiko – Mislighold, nedskrivninger og tap	
CRC	Kredittrisiko – Bruk av sikkerheter	
CR3	Kredittrisiko – Bruk av sikkerheter	Ja
CRD	Kredittrisiko – Bruk av sikkerheter	
CRE	Kredittrisiko – IRB Systemet	
CR6	Kredittrisiko – Eksponering i IRB godkjente porteføljer	Ja
CR7	Kredittrisiko – Bruk av sikkerheter	Ja
CR8	Kredittrisiko – IRB Systemet	Ja
CR9	Kredittrisiko – Validering av IRB Systemet	Ja
CCRA	Motpartsrisiko	
CCR1	Motpartsrisiko	Ja
CCR2	Motpartsrisiko	Ja
CCR3	Motpartsrisiko	Ja
CCR6	Motpartsrisiko	Ja
REMA	Godgjørelsesordning	
REM1	Godgjørelsesordning	Ja
REM3	Godgjørelsesordning	Ja